

# DEK

## DEMOKRATİK EĞİTİM KURULTAYI

### 1977

HALİT ÇELENK - HAMDİ KONUR

EĞİTİM YASALARI  
VE  
TÜSTAV  
İŞLEYİŞİ

- bildirge -



töb-der



TÜSTAV

## EGİTİM YASALARI VE İŞLEYİŞİ

### EGİTİM VE YASALAR :

Konumuz «eğitim yasaları ve işleyişi»dir. Yani iki kavramdan oluşan bir konu. Bir yanı ile eğitim sistemini ve bir yanı ile de hukuku içermektedir. Birincisi, ister kişi olsun, ister kişilerden oluşan toplum olsun, insana fiziksel ve düşünsel yeteneklerini geliştirme ve bu yoldan kişiye, ya da topluma olaylar ve içinde bulunulan koşullar karşısında yeni tavır ve nitelikler kazandırma yoluyla onu yeni aşamalarda yeni bir formasyona ulaştırma sistemidir. Hukuk ise, kişiler ve sosyal sınıflararası ilişkileri belirleyen bir sosyal bilim dalıdır. Birincisi, bir bakıma yaratıcılık niteler; ikincisinde ise tanzim edicilik, düzenleyicilik ilişkilerinde belirleyicilik sözkonusudur. Konumuzu ya da düşünce seyrimizi biraz daha derinleştirirsek, birincisinde dış faktörlerin de etkisiyle kendiliğinden içsel bir oluşma eylemi, ötekinde bu oluşuma paralel ve onunla uyumlu bir düzenleme işlemi görürüz.

Bu niteliklerinden ötürü, konumuzun işleniş biçiminde bazı özelliklerin olabileceği doğaldır Ama,

bu özellikler ne olursa olsun biz eğitimi, ekonomik, siyasal ve kültürel bileşimi ile sosyal gelişmenin içsel dinamizmine paralel ve onunla içiçe, diyalektik bir gelişme süreci içinde izlemek istiyoruz.

## ÇAĞDAŞ EĞİTİM ANLAYIŞI

Öncelikle söyleyelim : bireylerin gelişmesini toplumsal gelişmenin dışında düşünemeyiz. Toplumu ise, içinde yaşadığı maddi varlıklarla birlikte kuşaktan kuşağa özümленerek miras aldığı kültürel birikim koşullandırır.

O halde biz konumuza şu soru ile girebiliriz : Maddi ve kültürel varlıkların koşullandırdığı toplumsal yapıdaki gelişmeye hareket yeteneğini kazandıran güç, ya da itici güçler nelerdir ?

Hiç kuşkusuz, insanda yaşama ve varlığını sürdürme içgüdüğü başta gelir. Ve bu içgüdüsel gereksinimin karşılanması uğruna kendi dışında ve kendini çevreleyen doğa ile üretim ilişkisi kurarak emek ve üretimde kullanılan yardımcı araçlar aracılığıyla çevreyi işler ve onu kendi yaşamına elverişli bir değişikliğe uğratar. Bu süreç içinde insan doğayı değiştirirken ona paralel ve onunla içiçe kendini de değiştirir. Bilgi ve deney birikimlerinin temelinde de bu bu işlem ve eylemlerin sürekli gelişerek yinelenmesi yatar.

Burada, gerek emek, gerekse onun üretimde kullanıldığı doğa ve doğadan elde edilen maddeler, bu maddelerin elde edilmesinde kullanılan aletler, fabrikalar, barajlar, yollar, binalar, makina ve benzeri araçların tümü üretim güçlerini oluşturur. Bunun da

en önemli unsurları işgücü ve onun; zekâ, deney ve bilgi düzeyine paralel olarak kendi yapımı olan iş âletleridir. Biz incelememizde bunların yerine «Üretim Teknolojisi» deyimini kullanacağız.

Demek ki, toplumsal hareketin ve ileriye dönük toplumsal gelişmenin dinamosu, onun itici gücü, işgücü ve işaraçlarıyla birlikte insan yaşamının temeli olan maddi ve kültürel varlıkların bütünüdür. Ne var ki, biz bu bileşimi oluşturan öğeleri ayrı ayrı düşünemeyiz. Ayrı ayrı düşünemediğimiz gibi ayrı ayrı ele de alamayız. Bunlar tümü ile kendilerine özgü dialektik gelişme süreci içinde bir «bütün» oluştururlar. Ve bu olgu süreklilik içerir. Bu süreklilik, insan varlığının sürekliliğine bağlı olduğu gibi insan varlığının sürekliliğini de bu olgunun işlerliği koşullandırır.

Böylesine bir «bütün»lük içindeki dialektik süreç sayesinde, insan giderek kendi çevresin ve kendi yaşam koşullarını değiştirir ve bunları değiştirdikçe kendi kendini de değiştirir. Üretim teknolojisinin toplumsal gelişme süreci içinde itici güç olma niteliği işte buradan gelmektedir. Yine bundan ötürüdür ki, eğitim, insanın gerek kişi, gerekse toplum olarak, kendi kendini sürekli aşma yolu ile yeni bir formasyona ulaşması olarak da tanımlayabiliriz. Ve bu sonuç, bizi, eğitim ve öğretimi toplumsal gelişme dinamiğine paralel bir plâforma oturtma zorunluluğuna götürür. İnsan, teknoloji içindeki mekanik rolüne paralel, teknoloji içindeki fonksiyonu ile uyumlu, bilgi ve deney birikimlerinden yararlanarak niteliksel dönüşümler yapmak zorunluluğundadır.

Böylece insanın ,bir yandan üretimdeki mekanik rolüne paralel fonksiyonel yeteneklere sahip olmak zorunda kalması, bir yandan da dialektik süreç içinde devamlı dönüşüm içinde bulunması, giderek eğitimi de çok yönlü ,uyumlu ve dengeli bir sistemleşmeye götürmüştür.

## AZGELİŞMİŞ ÜLKELERDE EĞİTİM

Felsefe ve yöntem bakımından eğitim ve öğretim uygulaması gelişmiş ülkelerde ne ise, az gelişmiş, ya da gelişmekte olan ülkelerde de odur. Daha doğrusu öyle olması gerekir. Eğitimde siyasal tercihler eğitimin felsefesinde, uygulama ve yönteminde olmaz. Eğitimdeki siyasal tercihler, eğitimin hedeflerinde olur. Oysa bu genel doğru, az gelişmiş ülkelerde oldukça farklı bir uygulama göstermiştir. Bazılarının çağdaş eğitim anlayışını benimseyip eğitim ve öğretim kurumlarını bu anlayış doğrultusunda sistemleştirmelerine karşın, bazıları bu konuda çağdışı bir tutum içine girmişlerdir. Burada, yeni ikincilerde etken unsur, toplum içinde egemen olan siyasal iktidarın sınıfsal değerlendirme düzeyidir. Siyasal iktidar toplumu sürekli ortaçağ gelenekleriyle tam bir karanlık içinde bırakmakta yarar görür.

Gelişmekte olan bir ülkede durum farklıdır. Geri kalmışlıktan kurtulma çabası içinde bulunan bir ülkede hızlı sanayileşmeyle birlikte, her yönü ile çağdaş düzeyde kalkınma ihtiyacı öncelik alır. Bu nedenle, hem çağdaş teknolojiye dayalı sanayileşmeye ve hem de sözkonusu çağdaş teknolojinin gerektirdiği işgücüne ihtiyaç duyulması doğaldır. İnsan yaşamının ve sosyal yapının ekonomik isterlerinin koşul-

landırdığı eğitim konusu, işgücü, üretim ve istihdam dışında düşünülemez. Yani eğitim konusu bir yandan «insan düşüncesini, kişiliğini ve yeteneklerini» geliştirme açısından ve öte yandan da çağdaş ekonominin gereksinmelerine uygun formasyonda insan yetiştirmeyi hedef alma bakımından ele alınır.

Bunlara, yoksul ve geri kalmış ülkelerde başlıca sermaye olan doğal hammadde kaynaklarıyla, bol miktarda bulunan emeğin değerlendirilmesi gereği de eklenebilir. İkisinin de değerlendirilip yeni bir niteliğe kavuşturulması ancak üretim-egitim bileşimi içinde mümkün olabilir. Bu durum, eğitim açısından giderek, eğitimle üretici işin, üretici emeğin, daha doğru bir deyimle eğitimle işgücünün fonksiyonel düzeyde bileşimine varır. Ancak böylesine bir bileşim içindedir ki, bir yandan düşünce, kişilik ve yetenekler geliştirilirken bir yandan da, üretici iş sayesinde emeğin değerlendirilmesi, israf edilmeden yeni bir formasyona, yani kalifiye işgücüne dönüştürülmesi sağlanabilir.

## ÜLKEMİZDE DURUM VE EĞİTİM KONUSU

Genel durumu itibariyle ülkemiz, Avrupa'nın en en geri ülkelerinden biri sayılıyor. Bununla beraber gelişmiş ülke olmanın ihtiyacını duymuş ve onun bilinci ve çabası içine girmiştir. Ne var ki, yıllarca uğraşımıza rağmen, bugün içinde bulunduğumuz durum bizi ulusça karamsarlığa itmiştir. Nüfus artışındaki hız, faal nüfusa iş alanı açmakta karşılaşılan zorluklar, dış borçların ülkemizi getirdiği iflâs çizgisi, ekonomimizin bağımlılığı, paramızın bağımlılığı ve tüketim ekonomisine dayalı bir plân uygulama

masının çıkmazlığı giderek ekonomik, siyasal ve benzeri tüm alanlarda bir tıkanıklığa ulaşmış ve dayanmıştır. Aslında bu sonuç, temeli 1923'lerde atılan ve kapitalist yoldan kalkınmayı amaçlayan bir sistemin iflâsını vurgular.

Bu karanlık tablonun eğitim alanına yansımaları doğaldır. İlk mücadele, eğitimde çağdaşlaşma doğrultusunda ve Atatürk döneminde, Tevhid-i Tedrisat yasasıyla verilmişti. Ve başarılı da olmuştu. Bu yasa göre «din» bir eğitim politikası olmaktan ziyade «(.....) hidematı diniyenin ifası vazifesiyle mükellef memurların yetişmesi...» konusudur. Bir dünya görüşü değildir. Dinsel kurumlar din hizmetlerinin yerine getirilmesiyle yükümlü görevliler yetiştirecektir. Bu konuyu içine alan 3. Mart. 1340 (1924) tarih ve 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanununun 4. Maddesi aynen şöyle demektedir: «Maarif Vekâleti Yüksek Diniyat Mütetassısları yetiştirilmek üzere Darul-Fünun'da bir İlâhiyat Fakültesi tesis ve imamet ve hitabet gibi hidematı diniyenin ifası vazifesiyle mükellef memurların yetişmesi için de ayrı mektepler küşat edecektir.»

Atatürk dine karşı değildi. Dinin, siyasal spekülasyonlara, yani siyasal amaç ve çıkarlara âlet edilerek halkı aldatma aracı olarak kullanılmasına karşıydı. Nitekim 1924 yılında Mustafa Kemal şunları söyler: «İntisap (bağlanma) etmekle bahtiyar olduğumuz İslâm dinini, asırlardanberi alışılmış olduğu üzere bir siyaset vasıtası mevkiinden kurtarmak ve yükseltmek elzem olduğu hakikatını müşahade ediyoruz. Mukaddes ve lâhutî (kutsal ve tanrısal) olan inaçlarımızı ve vicdanlarımızı çapraşık ve değışken olan



ve her türlü menfaat ve ihtirasların tecellisine sahne olan siyasetten ve siyasetle ilgili bütün hususlardan biran evvel ve kat'i olarak kurtarmak, dünya ve âhîret saadetinin emrettiği bir zarurettir. (1924) (K. Atatürk Diyor ki, s. 37)

Ne var ki hem Atatürk'e ve hem O'nun getirdiklerine düşman olan siyaset bezirgânları, din sömürüsü yolu ile halka hoş görünmek ve onun inançlarından yararlanmak suretiyle çıkar sağlamak uğruna, dini istismar etmekten çekinmemişler ve ters bir yorumdaki yola çıkarak Tevhid-i Tedrisat Kanununu etkisiz hale getirmişlerdir.

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren ülkemizde eğitim, uzun süreli bir araştırma konusu olmaktan kurtulamamıştır. Bundan dolayıdır ki, eğitim konusunun bir sistem olarak düşünülmesi ve kurumlaştırma girişimleri ancak 1932-1933 yıllarında başlayabilmiştir. 1939 yılından 1972 yılına kadar eğitim konusunda 35 yasa çıkarılmıştır. Bunun üçü kuruluşla, beşi yüksek öğretimle, yedisi meslek ve teknik öğretimle, biri orta öğretim ve 9'u da ilköğretimle ilgilidir. Ve bunların da büyük bir çoğunluğunun konusu personel, eğitim ve sınavlara ait şekil değişiklikleri üzerinedir. Eğitim felsefesi ile eğitim yöntem ve hedefleri bakımından dikkat çekici tek olumlu yasa 17 Nisan 1940 tarih ve 3803 sayılı Köy Enstitülerine ait yasadır. Biz burada, eğitimle ilgili yürürlükteki yasalarda yer alan hükkümlerin ayrıntılı teknik incelemesine girmeden, konya eğitim ve hukuk felsefesi açısından bakarak bazı önemli noktaları açıklamakta yarar görüyoruz.

**KÖY ENSTİTÜLERİNİN** oldukça ilginç bir geliş-

me seyri vardır. Yasa tasarısına gereksinme duyarak, onu hazırlayan siyasal iktidar, okuyup-yazma sorununu 15 yılda çözmeyi hedef almıştır. Yasanın teknik kadrosunu oluşturan bürokrat ekip, eğitim alanında hazırlanan raporlardan da yararlanarak, komşu ülkelerdeki uygulamaların ışığında, egemen siyasal kadronun özlem ve tasarılarına içerik kazandırma çabasına girdi. Uygulayıcı uzman kadro ise, eğitimi, ülke gerçeklerine dayalı uygulamada eğitici iş ama, aynı zamanda üretici bir eğitim anlayışı içinde yorumlayarak benimsedi. Öylece sözü geçen bürokrat aydın kesimler memnundu sonuçtan.

Bu eğilimleri özetlersek, şu amaçlar ortaya çıkmaktadır :

- 1) 15 yılda ülkede okur-yazar olmayan kalmayacak ,
- 2) Uygulamalı bir eğitim olacak, ama eğitici olduğu kadar, aynı zamanda üretici olacak.
- 3) Köy, kendi koşullarına uygun bilgilerle donatılacak ve bu bilgiler aynı zamanda uygulanabilecek.

Böylesine bir tutum hem çağdaş eğitim anlayışına uygun, hem gerçekçi, hem de tutarlı idi. Yurt çapında gerçekçi ve milli olma niteliği de buradan geliyordu.

Siyasal iktidar kadrolarının kendi aralarında yaptığı tartışmalar da ilgi çekici idi. Örneğin, kimi çevreler Köy Enstitülerinin geleceğinde orduya yardımcı yarı askeri bir nitelik görüyor, kimi çevreler de faşizme yönelik siyasal amaçlar doğrultusunda militan kadro oluşumu düşlüyordu. Ve bunlar ara-

sında bir kesim de vardı ki, —buna özellikle işaret etmek gerek — bunlar sezgilerine dayalı bir bilinçle okur - yazarlığın köylere girmesinden ürkmekteydiler. Örneğin yasanın oylamasına katılmayan ve sonradan Demokrat Parti kurucuları olarak Yassıada'ya gidenler bunlar arasındaydı.

Çevre koşulları içinde ve çevrede yaşayanların gereksinmesine dayalı üretici eğitim kısa sürede meyvalarını vermekte gecikmedi. Yüzyılların ezilmişliği altında uyur - gezer hale getirilen, ürkek, içekapalı, küçüklük duygusu içinde varlığı ile yokluğu belli olmayan ve okula siyasal iktidarın jandarma zoru ile getirilen Anadolu'nun garip yavruları en fazla (8) yıllık bir öğrenimden sonra durağan sosyal yapıyı eylemleriyle, yazılarıyla, şiir ve öyküleriyle adeta sarsmaya başladılar. Çok geçmeden içinde yaşadıkları köyü tanınmayacak bir değişikliğe uğratmışlardı. Köyün maddi ve kültürel kaynakları, köylü çocuklarının bilinçli emeği ve ilkel üretim araçlarıyla pırl pırl serpilivermişti. Ne var ki, artık onlar da değişmişlerdi. Çevrelerini inceliyorlar, kendilerine sunulan bilgileri içer gibi özümlüyorlar, hafta sonunda yapmayı planladıklarıyla gerçekte yaptıklarının karşılaştırmasını yapıyorlar, okudukları kitapları hafta içindeki başarı ve başarısızlıklarını sergileyip eleştiriyorlardı.

Coşku içindeydiler. Her başından sonra yeni bir uygulamayla yeni başarıların hazırlıklarına koyuluyorlardı. Onlara göre kültür, yaşam düzeylerinin kendilerine kazandırdığı, özümlemiş bilginin ışığında, acının, kederin, özlemlerin anlatım biçimiydi. Türkülerinde öykülerinde bu vardı. Ağıtlarında,

bu vardı. Örgülerinde, nakışlarında ve imece çalışmalarında ,esprî ve masallarında bu vardı.

Durağan düzenin kaбуğu çatlamış gibi idi. Bu coşku, bu yaratıcı gurur ve bu tür kendine güven nereden gelmişti?

Çok sürmedi bu mutlu dönem. Dost-düşman bir olup çullanıverdiler uyanan köylünün üzerine. Bir kâbus gibiydiler. Seviyesiz politikacı bu uyanıştan paniğe kapılmıştı, adeta.

«Promete (...) Tanrıların, insanları savaşa kıskırmağa gittiği bir gün, ışık bekçisini aldatıp, kutu gibi bir meyva yaprağına koyarak, ışıktan bir parçayı alıp kaçırıyor. Hemen evine geliyor. «Çalı çırpı bul» diyor karısına. Karısı insandır, bu gösterdiğinin ne olduğunu bilmiyor. «Buna ışık derler.» diyor, Promete. «Işık, yani yakılır ,yakılınca geceyi gündüz gibi yapar, al parlat...!» Akşam da olmuş zaten. Işıktan birazını bir tasa koyup fırlatıyor dışarı! Bu eve, o eve! Ötekine, daha ötekine! Bir parça veriyor. «Parlatın, bu ışıktır!» diyor. Köylere koşuyor. Ovalara, derelere koşuyor, «Alın, parlatın, bu ışıktır.» diyor... Ovada, nokta nokta ışıklar beliriyor. Noktalar gittikçe çoğalıyor.

Olimpus'ta Zeus dışarı, ayakyoluna çıkıyor. Bir de bakıyor ki, ovada ışıklar! Komşu evlerde, uzak yakın evlerde ışıklar! Habire çoğalıyor! Akli başından gidiyor! Donunu toparlayıp içeri koşuyor. Bekçilerin yakalarından tutup sarsıyor. Önüne kim çıkarsa paylıyor: «Kim yaptı bunu?» diyor. «Bunu kim yaptı, kim, kim, kim?...»

(Fakir Baykurt. Onuncu Köy, sahife : 169 - 170, İstanbul, 1961)

## DEVLET YÖNETİMİNDE YENİ UYGULAMA

İkinci Dünya Savaşından kısa bir süre sonra açık - pazar koşullarına sürüklenmiş olmamızı, kapitülasyon konularının tartışılır hale gelmesi izledi. Ve daha sonra da, üniversite kürsülerinde ve meydanlarda bağımsızlık mücadelesi başlatıldı.

Bu duruma düşürülüşümüzün kısa öyküsü şöyledir : İkinci Dünya Savaşı sonunda, Amerika Birleşik Devletleri, kendi amaçları doğrultusunda ülkemize yeni görevler ve yeni sorumluluklar yükledi. Hem emperyalizmin «ileri karakolu» olacaktık ve hem de Amerikan sermayesine ve Amerikan savaş artığı mallarına açık pazar» olabilmenin koşul ve yeteneklerine kavuşturulacaktık. Bu nitelikleri kazanmamız hiç de zor olmadı. Önce bir savaş tehlikesi içine atıldık sonra da Amerika tarafından kurtarıldık. Bunun nasıl olduğuna kimse akıl erdiremedi, esasen kafa da yormadı. Ama, biz bundan böyle Amerikayı kurtarıcımız olarak karşılıyorduk. Bunda, yani durumun böyle olup - olmadığında kuşkulu görünenler «Moskova'ya satılmış komünist» olarak niteleniyor ve arkasından da ortalık alt - üstediliyordu. Bu düşünce ve eylem biçiminin adı «Amerikan ideolojisiydi.» Ve amerika bu tür ideolojisiyle vatandaşlarımızın beynini yıkayıp arıtmakta hiç de zorluk çekmedi. Nedense bu dönemlerde, Amerika'dan daha çok amerikancı «sayın vatandaş» pek çoktu. Özellikle günümüzün «Milli cephe» sini oluşturan ortaklar başta geliyordu. Adları o zaman da yine çok büyük ve anlamlıydı : Vatan Cephesi!... Bunlar bağımsızlık mücadelesi veren gençlere :

Ya!... Amerika'dan ayrılalım da Rusların kucağına düşelim değil mi?» diyorlardı. Herhangi bir kucağa oturmanın şart olmadığı ve bağımsız yaşayabileceğimiz kendilerine anlatılmadı. Bu nedenle Amerika kendisine fazlasıyla yerli yardımcı ve ortak bulmakta da zorluk çekmedi. Ve bundan dolayı da kısa sürede iktisadi, siyasi, askerî ve hatta adli ve kültürel alanlarda birçok ikili anlaşmalarla kısıvrak bağlanmış kendisine. Hem öylesine bağlanmış ki, onlar bu bağlardan kopsalar bile bizim kendilerini bırakmamız çok zorlaşmıştı.

Sürüler halinde uzmanlar, Barış Gönüllüleri adıyla gizli servis görevlileri, araştırmacılar, devletin istisnasız bütün kurumlarının başına işgal öncüsü elemanlar alarak gelip yerleştiler. Ülkemizin doğal fizik yapısından başlayarak sosyo-ekonomik yapımızın tüm yanları didik didik incelendi, raporlar hazırlandı, bunlar Türkiye'de hiçbir makam ve yurtsever sorumluya gösterilmeden gizlice Amerika'ya gönderildi. Orada da, özel servislerde incelenerek değerlendirildikten sonra, sıra kendi politikaları açısından bir uygulama planının oluşturulmasına geldi. İşin bu aşamasında, o günün politikacıları bilinçli bir ihânet tertibine girdiler. Yapılmakta oldukları çok gizli «ikili anlaşmalar» dan Millet Meclisine bile bilgi verilmemişti.

Olup-bitenler araştırıldığı zaman bu anlaşmaların yazılı şekillerinin bizim arşivlerimizde bulunmadığı anlaşıldı. Atatürk'ün tam bağımsız Devleti, emperyalizmin ileri karakolu ve açık-pazarına dönüşmüştü...

## TÜRKİYE'DE YABANCI MERKEZLER :

### «TÜRKİYE'DE BİRLEŞİK DEVLETLER EĞİTİM KOMİSYONU (Belge : 1.)

«her reformcu hareket, az gelişmiş ülkelerde ABD için tehlikedir.»

(Johnson Doktrini)

Ülkemizde girişilen hiçbir reform hareketi Amerika denetiminin dışında kalamaz. «Dış yardım, ABD'nin dünyayı denetleme ve etkileme aracı olan bir yöntemdir.» diyor Kennedy... (2)

Demek ki, sürekli olarak Amerikan denetimi, ya da gözetimi altındayız. Örneğin, eğitim alanında «Türkiye'de ABD EĞİTİM KOMİSYONU» adıyla anılan bir komisyon vardır. Amacı, eğitim konusunda bilgi ve görgülerin arttırılmasını, yetenekli kişilerin karşılıklı mübadelesini genişletmektir. Bu komisyonun bütün masrafları TC hazinesinden karşılanır. Bunun başında bulunan kişi de ABD'nin Türki-

(1) : Emin Değer, CIA, Kont-Gerilla ve Türkiye.  
I. Baskı, 1977 S. 142.

(2) : a.g.e s:50

ye'deki diplomatik heyetinin başıdır. Yani Büyükelçi'dir. Yazışmalarda «Misyon Şefi» olarak geçer. Bütün yetkiler onda toplanmıştır. Hatta reform tasarılarımız bile misyon şefinin ve Eğitim Komisyonunun denetimi altında hazırlanır.

Bu komisyon istediği konuda, istediği gibi plân ve programlar hazırlayıp uygulamaya da aktarabilir. «Bu programa iştirak için ehliyetli, Türkiye'de mukim talebe, profesör, araştırma bilginleri ve Türkiye müesseselerini tavsiye edebilir. Komisyon, programa iştirak edeceklerin intihabında, lüzumlu göreceği evsaf ve şerait hakkında burslar heyetine tavsiyelerde bulunur.»

Türkiye'de kurulan bu Birleşik Devletler Eğitim Komisyonu aracılığı ile devlet aygıtının kilit noktaları amerika uzman, araştırmacı ve danışmanlarıca doldurulmuştur. Gerek özel sektörlerde, gerekse devlet kuruluşlarında bir dedikleri iki olmaz. Komisyonun 8 üyesinden 4'ü amerikalı, diğer 4'ü de Türk. Oyların eşit olması hallerinde, başkan oyunu kullanarak anlaşmazlığı çözümleyecektir. Komisyon her türlü davranıştan ABD Dışişleri Bakanına karşı sorumlu olacak, bütçesini orası vize edecek ve isterse, komisyonun her husustaki kararlarını gözden geçirecek değiştirebilecektir. (...) Sözde karşılıklı olan bu anlaşma ile bağımsız bir devlet olan Türkiye'nin başkentine Türk Eğitimi ile ilgili bir Amerikan Eğitim Komisyonu kuruluyor ve Türk Hükümetine bu komisyonun çalışmalarını kontrol ve denetleme hakkı dahi verilmiyor. (...) Amerikadan uzman araştırmacı, öğretim üyesi adları altında, bu anlaşma ile kurulan Amerikan Eğitim Komisyonu gerekli personeli bilgi toplamak üzere görevlendirmiştir. Amerika'nın



Türkiye'de kendisine yardım edecek ve işbirliği yapacak, Amerika'da yetiştirilmek üzere Türk öğrenci, öğretim üyesi ve araştırmacılara da ihtiyacı vardır. Amerikalılar tarafından tesbit edilen niteliklere uygun olanlar arasından seçilecek bu kimseler eğitim, araştırma veya görgü ve bilgilerini arttırmak üzere gönderilirler. Bunlardan Amerika için Amerika'da yararlı olacak olanlar dolgun ücret ve görev teklifiyle orada bırakılmakta, bir kısmı da süreleri sonunda Türkiye'ye dönmektedirler. Dönenler de iki gruba ayrılmaktadır. Birinci grup Amerikan hayranıdır ve onların herşeyini benimseyip Amerikalılaşır. İkinci grup, bunların dışında kalanlardır. Birinci gruba dahil olanlardan en kabiliyetlilerinin gerektiğinde kullanılmak ve işbirliği yapmak üzere devletin, hükümetin en önemli yerlerinde görev almaları veya tayinleri sağlanır. Bunlardan bir kısmı da Türkiye'deki Amerikan Yardım Kurulları ve Amerikan şirketleri ve diğer örgütlerinde görevlendirilir. (Haydar Tunçkanat, İkili Anlaşmaların İyüzü, Ekim Yayınevi, Ankara 970, s. 50 - 5)

Görüldüğü gibi, devlet yönetiminde yeni bir anlayış ve uygulama başlamıştır. Ülkemiz önce emperyalizmin hegemonyası altına girmiş, sonra da kendi kaderini emperyalizm ve emperyalizmin beslediği işbirlikçi, karşı - devrimci sosyal sınıf ortaklığına bırakmıştır.

Çağdaş uygarlığa dönük gelişme doğrultusunda girişilecek hiçbir hazırlık, hiçbir önlem, bu komisyonun ve komisyonca oluşturulup kurulmuş ikincil kuruluşların onayı dışında ve onlardan habersiz gerçekleştirilemez.

Bu konuda 1973-3974 TÖB-DER Çalışma raporunda yer alan Sayın İnönü'nün şu acıklı yakınmalarına değinmeden geçmeyelim: «Daha bağımsız bir politika izlenmesini istiyorusunuz benden. Herkes aynı şeyden bahsediyor. Nasıl yapacağım ben bunu? Karar vereceğim ve işi teknisyenlerime havale edeceğim. Onlar, etraflı çalışmalarını yapacaklar. Teklifler hazırlayacaklar. Yapabilirler mi bunu? Hepimizin etrafı uzman denen yabancılarla dolu. İğfal etmeye çalışıyorlar. Başarılı olamazlarsa, işi sürüm-cemede bırakmaya çalışıyorlar. O da olmazsa, karşı tedbir alıyorlar. Bir görev veriyorum. Neticesi bana gelmeden, Washington'ın haberi oluyor. Sonucu memurlarımdan önce sefirlerden öğreniyorum. Böyle mi teslim ettik biz devleti? Bana şimdiye kadar bunlar tarafından hazırlanmış, derdimize deva bir tek rapor göstermediler. Hepsi yasak savma kabilinden şeyler. Ne yapıyorsak gene biz kendi elemanlarımızla yapıyoruz. Peki bu binlerce adam «avara kasnak» gibi dolaşmıyorlar ya! Elbette kendileri için önemli marifetleri var. İstiklâl Harbinden sonra sulh anlaşmasında esas mücadele bu uzmanlar konusunda oldu. Yoksa hudutlar meselesi fiili bir durum idi.

Tazminat meselesini iki devlet aramızda hallededik. Bütün mesele idaremize tasalluttan çıktı. Bir tek uzman vermek için büyük tavizler vermeye hazırıldılar. Onlar bizim niçin inatla reddettiğimizi biliyorlardı. Biz de onların niçin ısrar ettiklerini biliyorduk. Peygamber edasıyla size dünyayı vadederler. İmzayı atınız mı ertesi gün gelmişlerdir. Personeli gelmiştir, techizatı gelmiştir. Ondan sonra sökebilirsen sök... Gitmezler. Ancak bu meselenin üzerine vakit geçirmeden eğilmek lâzım. Yoksa ne bağımsız dış politi-

ka, ne bağımsız iç politika güdebiliriz. Fakat zannetmeyiniz ki bu kolay bir iştir. Savuşturulan iki iç bâdire bunun yanında çok kolay kalır. Teşebbüs ettiğimizde başımıza neler geleceğini kestiremem.» (TÖB - DER. 1973 - 1974 Çalışma Raporu, sahife 40-41).

Hiç kuşkusuz konumuz ne Dikson raporu adıyla ünlenmiş «Casusluk Raporu» ne «Türkiye'de Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Komisyonu» ve ne de 12 Mart ve benzeri olaylardır. Ne var ki, içeriği ne olursa olsun, hiçbir yasa toplumsal ilişkiler dışında düşünülemez. Eğer bunun yanında bir de, toplumsal ilişkilerin içsel dinamizmini belirleyen güç merkezi ülke dışındaysa ve bunun doğal sonucu olarak ülkemizin kaderinde insiyatif bizim dışımızdaki güç merkezlerinin, emperyalizmin elinde ve ulusumuz onların sömürü plânı uygulamasıyla içiçe ise, o takdirde konumuz, Eğitim Temel Kanunu'nun sınırlarını aşarak, onu koşullandıran gerekçelere taşacaktır. İşte bizim de Dikson Raporu, ABD Eğitim Komisyonu ve benzeri gibi konular üzerinde durmamız burada kaynaklanmaktadır.

Eğitim konusunu incelerken emperyalist etkilerin baskısı altında, devlet olarak benimsenen politikada dış etkilere ait bazı belgeleri açıklamakta yarar görüyoruz.

Önümüzde çok önemli bir eğitim yasaı var. Emperyalizmin etkisini en açık bir şekilde günışığına koyan, adı caıcaflı, kendisi çağdışı bir yasa :

### «MİLLİ EĞİTİM TEMEL KANUNU»

Bu yasa üzerindeki çalışmalara 1970 öncesinde başlanmıştır. 12 Mart faşizmi uygulamasıyla tartışıl-

masına geçildi. Ancak, konuya açıklık getirebilmek için, önce, bunun ilk habercisi olan ünlü DICKSON RAPORU'nun irdelenmesinde yarar vardır.

Milli Eğitim Temel Kanununun Habercisi :

DICKSON RAPORU : (Belge : 2)

1965 Genel seçimlerinden sonra, karşı -devrimcilerin iktidar oldukları günlerde, devlet kurumlarında sinsi bir mücadele başlatılmıştı. Bizim bürokratik geleneklerimize ters düşen bir mücadeleydi bu. Konusu, devlet dairelerinden toplu tasfiyeler yapılması. Ogünlere kadar bu tür tasfiyelere uğrayanlar, sadece solcular arasından seçilirdi. Oysa seçimden sonra tasfiye sınırı daha da geniş tutularak, tüm ilericileri kapsadı. Bu da DICKSON RAPORU denilen bir casusluk belgesiyle planlanmıştı.

Dickson, ülkemizdeki Amerikan casusluk teşkilatı «Haber Alma Örgütünün» yani bilinen adıyla CIA'nın şefi olan bir amerikan albayının adıdır. E.M. rumuzunu kullanan ve AP'nin ileri gelenlerinden olduğu sanılan CIA ajanı bir Türkle Mr. M.P. adlı bir amerikalı ortaklığında hazırlanan durum muhakeresi niteliğindeki bir rapor Dickson'a verilir. Sonra da Tabii Senatör Sayın Haydar Tunçkanat'ın eline geçer. Rapor, inandırıcı ve kendilerince kabul edilebilir önerileri de içermektedir. Örneğin, devlet aygıtımızın, AP iktidarına muhalif kişilerin işgali altında bulunduğu gerekçesiyle ilk iş olarak **subay ve memurların tasfiyeleri** önerilir. Buna paralel olarak, bazı devlet kuruluşlarının da zararsız hale getirilmesi istenmektedir. Tabidir ki, bunlar başta Anayasa Mahkemesi olmak üzere Yargıtay,

Danıştay, TRT vb. gibi devletin yüksek kademelerini oluşturan kuruluşlardır. Ve bir de üzerinde önemle durulan konu, sol ve sağın birlik kurmalarının mutlaka ve mutlaka önlenmesi konusudur ki, bu da ancak «müsterek gayretlerle» yani, raporu veren Türk casusunun bağlı olduğu kuruluşla, CIA ortaklığında bir girişimle mümkün olabilecektir.

Bu ana noktalara ait paragrafların aynen aktarılmasından yarar umuyoruz : «seçimlerden sonra ortaya çıkan ve sizi yani CIA'yı ilgilendiren bazı güçlükler aşağıdaki şartların bir sonucudur» diyerek söze başlıyor ve şöyle devam ediyor :

1 — «Diğer bazı hususlarla birlikte, 27 Mayıs Hükümet darbesi, ekonomik problemler, iç ve dış politikada muhalefetle devrimcilerle olan ciddi görüş ayrılığımız, büyük güçlüklerle sebep olmaktadır. Meşhur Af ve Seçim Kanununun değiştirilmesi ile ilgili sorunlar bize karşı bir birleşmenin mümkün olduğunun belirtileridir.»

«Bu sebeple, herkes müttefiktir ki, bu tehlike muhalefetin tedrici şekilde parçalanmasını ve bütün arzulanmayan sonuçlarıyla birlikte, sol ve sağ eğilimlerin benzeri bir birlik yaratmasını önlemek üzere boğulmasını tahrik eder, hatta bizi buna zorlar.»

«Diğer taraftan çok müessir, tarafsızlaştırma çabalarının da başarı ile uygulanmasının müsterek gayretlerle sağlanması gerekli görülmektedir.»

«Şüphesiz sizin de malûmunuzdur ki, bu politika ve yukarıda zikredilen tasarruflar çok önce Mr. M.P. tarafından teklif edilen güvenlik tedbirleri ile intibak halindedir.»

2 — Aynı zamanda bütün devlet cihazı maalesef muhalefete bağı kimseler'in elindedir. Muhalefet bu şartları mübalağa ve speküle ederek, hükümetin ordu tarafından desteklenmediği ve devlet cihazının dengesiz, insicamsız ve hükümetin politikasının kararlı olduğu intibasını yaratmaya hedef tutmaktadır. Bu durumdan kurtulmak için takibedilecek politika'nın, emir ve kumandanın tekrar tesisi, devlet mekanizmasının muhalefet taraftar elemanlarından temizlenmesi ve NRP'nin aleti olan bazı hasım kuruluşların zaraatsız hale getirilmesi olduğuna herkes inanmıştır.

Buna bağı olarak, bazı hükümet tedbirlerinin hazırlanmasına ve uygulanmasına paralel olarak, rejime sadık olmayan devlet memurları ve subaylardan en tehlikelileri, bir program dahilinde tasfiye edilmek üzere tesbit edilmektedir.

3 — «27 Mayısın getirdiği Anayasa'nın bazı maddeleri, Tabii Senatörlük müessesesi ve benzeri diğer problemler gibi kanuni sistemin bazı hukuki aykırılıklarının düzeltilmesi usul ve imkanları da rejimin gelecekteki emniyetini garanti edecek bir tedbir olarak düşünülmektedir.» (Emin Değer. CIA Kontr-Gerrilla ve Türkiye, 1. Baskı, s. 139, 1976).

Rapor'un bir bölümünü böylece özet olarak aktardıktan sonra her yurtseverin, ülkemizde geçen olayları değerlendirmede yabancı odakların niyet ve tasarılarını gözden uzak tutmayacağına inanıyoruz. «Emperyalizmin AP ile ortak hedefli» bir politika uyguladığı doğrudur. Ve bu gerçek, gözlerden uzak tutulmadan, Demirel politikası daha yakından izlenmeli ve daha ciddi değerlendirilmelidir.

Bu raporda üç ana hedef belirlenmiştir. Bunu bir kez daha vurgulayalım. Zira bu üç hedef güncelliğini hâlâ korumaktadır :

1. Devlet cihazı ilerici subay ve sivil aydınlar-  
dan temizlenmelidir,

2. Sağ ile Sol'un bir «birlik yaratmalarına, ne  
pahasına olursa olsun fırsat verilmemelidir.»

3. İlerici, özellikle solcu yurtseverlerin birara-  
ya gelmesi önlenmelidir.

Günümüze kadar olup - bitenlere baktığımızda  
Adalet Partisinin raporda belirlenen önerilere uygun  
bir yol izlediği açıkça görülmektedir.

Dikson raporu üzerinde basında ve Millet Mec-  
lisinde uzun tartışmalar yapıldı. Ve sonunda Süley-  
man Demirel'in başkanlık ettiği iktidar partisi tara-  
fından Amerikan Sefaretinden bu raporun doğru  
olup - olmadığının sorulmasına karar verildi. Rapo-  
ru alan sefaret sorumlusunun vereceği cevaptan  
sonra işlem yapılacağı da vaadedildi. TBMM, raporu  
Türk ajanından alan kaynağın doğru söyleyeceğine  
inanıyordu. Elçiden raporun doğru olup-olmadığı so-  
ruldu. O da «Bu rapor doğru değildir» dedi. Yöneti-  
ciler bu cevabı tatmin edici bulmadılar. Ve Dickson  
Raporu üzerinde açılan tartışmanın kesilmesine ka-  
rar verdiler. Ne var ki, güldürü niteliğinde olan bu  
işlem ve verilen karar gerçekten yüz kızartıcıydı.

Anayasadan yana, ilerici, yurtsever kesim böyle  
bir karar karşı çıkarak, konunun yeniden Meclis  
gündemine getirilmesini istedi. İktidar Partisi olan  
AP ve Başkanı, Sayın Süleyman Demirel başta olmak

üzere, günümüz milliyetçileri (!), rapor konusunun gündeme getirilmesine karşı çıktılar. Rapora muhatap olan sefaret sorumlularının yurdumuzu terk ettikleri, «küllenmiş konunun ortaya çıkarılmasında bir yarar olmayacağı» gerekçesiyle,... «maksadınız milli birlik ve beraberliği bozmak... Bilinen komünist taktiği!...» ithamını da ileri sürerek, hem raporu, hem de kendi aralarında olduğundan kimsenin kuşkusuz olmayan raporu veren kimseyi karanlıklara gömdüler.

Ama olay, onların sandıkları gibi üstü küllenince unutulup gitmemişti. Dickson Raporu olarak daima hatırlanacak olan bu casusluk belgesi, yurtsever kesimin elinde Türkiye'deki olaylar ve vatan hainlerinin girişimlerini izlemekte kullanılan bir ışık olarak kalacaktı.

Gerçekten de, AP'nin iktidar olur olmaz aldığı ilk tedbir, devlet aygıtında kendi adamlarının kilit noktalarına yerleştirilmesi oldu. Açığa almalar, kıyımlar, özellikle askeri ve sivil okullarında göze alınan cüretkâr girişimler birbirini izledi. Askeri okulların eski kaynakları terkedilerek, sivil lise çıkışlılara yönelindi. O dönemde lise çağındaki çocukların ancak yüzde dokuzu liselere devam edebiliyor ve bunlardan pek azı yüksek öğrenim hakkını alabiliyorlardı. Lise öğrenimi küçük bir mutlu azınlığın elindeydi. Daha sonraları bu da yeterli görülmeyecek, özel olarak eğitilmiş, imam-hatip çıkışlı öğrencilerin Harp Okullarına yığın halinde doldurulmasının tedbirlerine girişilecektir. Aslında Milli Eğitim Temel Kanunu'nun açıkça söylenmeyen gerekçelerinden biri de budur.



## MİLLİ EĞİTİM TEMEL KANUNU :

Geçmişini oldukça gerilere gitmekte ise de, Milli Eğitim Temel Kanununun yasallaşması 12 Mart faşizmi dönemine rastlar. Ve bunun bir raslantı olmadığı kuşkusuzdur.

Sonradan bazı sorumlular tarafından yapılan açıklamalardan da anlaşıldığı gibi, 12 Mart faşist hareketi, geri kalmış ülkelerde, emperyalizmin insiyatifi dışında kalkınma ya da reform hareketlerine girişme yeltenişlerini bastırmayı dış politikalarının temeli kabul eden, reform ve ulusal kurtuluş hareketlerini kendisi için en büyük tehlike sayan bir genel anlayışın program uygulamasıdır. Toplum, sıkı yönetim altındadır. Faşizmin uyguladığı korkunç terör toplumun, başta aydın ilerici kesimi olmak üzere, işçi ve öğrenci kesimlerini baskısı altına almıştır. Anayasa'nın, «lüks» olduğu ilân edilmiş ve rafa kaldırılmış. Batıların deyimiyle az gelişmiş ülkelere özgü «barbar faşizmin» ağırlığı bütün ülkeyi karanlığa boğmuştur. Ancak, bütün bu ağır koşullara rağmen, Anayasacı, ilerici direnişlerle birlikte, bazı bürokrat kesimlerden de olumlu sesler işitilmektedir.

İşte, asıl konumuz olan «Milli Eğitim Temel Kanunu» da böyle bir ortamda, faşizme paravan bir siyasal iktidarın oluşturduğu yaşama organında tartışılarak çıkarılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI'nda Eğitim politikası, kalkınma politikası'nın bir bölümü olarak alınmaktadır. O dönemde ülkemizin nüfusu 38 milyonun üstündedir. Toplam işgücü arzı 15 milyon, işgücü talebi ise 13 milyon dolaylarındadır. Demek ki, resmi rakamlara göre işsiz sayısı da 2 mil-

yondur. Bunun dışında yılda 70 - 80 bin kişilik bir iş-gücü de ihraç edilmektedir. Planda, teknoloji transferiyle sanayileşme ihtiyacı üzerinde de, haklı olarak önemle durulmaktadır.

Bu gereksinmelerin eğitime yansması; eğitim sisteminin büyütülmesi, eğitime yeni yetenekler kazandırılması, genişletilmesi ve yapısal bakımdan toplum ve ekonominin gereksinmelerine yeterlik kazandıracak aşamalara ulaştırılmasında gerekli tedbirlerin alınması şeklinde olmalıdır. Ve planda da eğitimin hedefleri bu doğrultuda saptanmıştır.

Yine ÜÇÜNCÜ BEŞ YILLIK PLAN'ın çalışmalarını ayrıntılarıyla konu alan YENİ STRATEJİ VE KALKINMA PLANI'nda, eğitim politikasının, kalkınma politikasının bir bölümü olarak alındığı vurgulandıktan sonra eğitimi bir sistem olarak ele almanın gereği üzerinde ısrarla durulmaktadır. Adı geçen yayının 717. sahifesinde şöyle deniyor. Eğitim sistemi en alt kademelerinden itibaren tüm fertlere modern sanayileşmenin gerektirdiği vasıfları kazandırarak çalışma hayatına katılabilecek bir yapıya kavuşturulacak, eğitim - üretim arasında tam bir ilişki kurulacak, çeşitli aşamalarda üretim sisteminin gerektirdiği teknolojiyi uygulayan ve teknolojiyi ülke koşullarına uyduran yahut, üreten araştırmacı elemanlar yetiştirecektir..» (1465/3)

Planlamanın getirdiği yeni öneriler görüldüğü gibi yeni bir eğitim sistemini kaçınılmaz saymaktadır. Oysa, siyasal iktidar Milli Eğitim Temel Kanununda eğitimin bu sistem zorunluluğu üzerinde hiç durmadığı gibi planlamanın değindiği genel eğitim fel-sfesine de hiçbir tedbir getirmemiştir. Üstelik onu

faşizm doğrultusunda saptırma gayreti içine girmiştir.

Eğitim Temel Kanunu'nun başlıca özelliği devrimci eğitim felsefesini amacından saptırmak; Tevhid-i Tedrisat Yasasına aykırı eğitim uygulamalarına yasal yollar hazırlamak; gerçek «milliyetçilik» anlayışına tam karşıt yorumlarla, içinde bulunulan ve geleceğe yönelik faşist eğilimli yorumlara kapıları aralamak ve devlet aygıtında tüm kademeleri bu formasyonda kadrolarla doldurmaktır.

Bu yasa, 1961 Anayasasına karşı bir tepki yasasıydı. Atatürkçü devlet anlayışını belirleyen ilkelere tam karşısında olduğu gibi, çağdaş eğitim ve çağdaş bilimin de karşısındaydı. «Atatürkçü ilkeler» deyimini bu yasaya koydurmak için, AP'liler komisyonlarda olağanüstü gayret sarfettiler. Bu sözcüklerin yerine «Atatürkçü inkılaplar» sözcüğünün konmasında bu direniş nedendi?

«Atatürkçü ilkeler» ileriye dönük, çağdaş uygarlık doğrultusunda halkçı ve tam bağımsız bir devlet anlayışı içermektedir. «İnkılaplar» sözcüğünde olup bitmiş ve zamanına göre ileriye dönük atılımlar söz konusudur ki, bunlar da yapılmıştır.

Emperyalizm ileriye dönük her türlü gelişmenin karşısında olduğu gibi, halkçı doğrultuda olan bütün değişikliklere de karşıdır. Gerçekten ««milli bir politika», gerçekten «tam bağımsız» bir politika Atatürkçü devlet anlayışının özü olduğu gibi, tümü ile Atatürkçü ilkelerin de özelliğini teşkil eder. Ve kurtuluş savaşlarında bu ilkeler bayraklaşmıştır. Emperyalizm buna karşıdır. AP siyasal iktidarı da karşıdır. Bu konuda Dickson raporunda şöyle denmektedir :

«... Çetin ceviz (Yani İsmet İnönü) beklendiği üzere, eskiden yaptığı gibi, Atatürk'ün milli politikası, ikili anlaşmalar, üsler vs. gibi can sıkıcı sorunları tekrar ortaya atmaya çalışarak, hükümete karşı (yani Süleyman Demirel Hükümetine) entrika ve tecavüzlerini arttırmaktadır » dedikten sonra, bugünkü durumumuza da, daha o zamanlardan, yani 1966'larda şöyle değinir : Bu sebeple, herkes müttefiktir ki; Bu tehlike muhalefetin tedrici şekilde parçalanmasını ve bütün hazırlanmayan sonuçları ile birlikte, sol ve sağ eğilimlerin benzeri bir birlik yaratmasını önlemek üzere, boğulmasını tahrik eder, hatta bizi buna zorlar.

Emperyalist, az gelişmiş ülkelerde ilerici ve reformcu her hareketin karşısındadır. Ve bunu mevcut düzene karşı bir direniş sayarak bu türlü eğilimleri önlemek üzere bir de (kuram) oluşturmuştur. Konumuzu dağıtmamak endişesiyle, bu kuramın ayrıntılarına girmeyeceğiz. Bu kuram, ilerici, reformcu, girişimlerin az gelişmiş ülkelerde nasıl bastırılacağını ve bu uğurda sahnelenen CIA ve benzeri istihbarat kuruluşlarının oyunlarını açıklar.

«Dickson raporunda emperyalizmin AP ile ortak hedefleri saptanmıştır.» (Aynı eser) yukarda gösterildiği gibi, «Milli Eğitim Temel Kanunu» gerçekten ülkemizin gereksinimleri doğrultusunda değil, emperyalizmin çıkarları doğrultusunda ve onun etkisiyle hazırlanmış bir yasadır. Ve Atatürkçü devlet anlayışını saptırarak işe başlaması da rastgele değildir. Yasanın özellikle 10. ve 11. maddeleri üzerinde önemle durulması gereken hükümler getirmektedir. 10. madde, bilim dışı bir anlayışa, özellikle faşist uygulamalara elverişli bir yoruma her zaman açıktır.

11. Madde ise, büsbütün çağ dışı bir yöntem ve

anlayışın ifadesidir. Anayasaya aykırı olduğu gibi, insan haklarına ve insan aklına ve mantığına da aykırıdır .

Bu maddede şöyle denmektedir :

VIII — Demokrasi eğitimi :

Madde — 11 (.....) ... Eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.

Bu madde ile eğitimimize soyut bir milliyetçilik kavramı getirilmekte, Anayasanın güvencesi altında bulunan düşünce özgürlüğüne keyfi sınırlar çizilmekte ve maddeye ilkel bir dünya görüşü egemen kılınmaya çalışılmaktadır. Bu düzenlemenin, anayasamızın düşünce ve vicdan özgürlüğü ilkesi ile ve çağdaş eğitim anlayışı ile ilgisi bulunmadığı açıktır.

Devam edelim..... «Milli şuur ve ülküler etrafında toplanan ve milletimizi dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak Milli Birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden...»

Toplumların belli bir tarihi aşamada «millet olma» niteliklerine kavuşması, millet olma bilincini de millet olmanın kendine özgü çelişkileriyle birlikte getirir. Bu tarihi bir olgudur. Dünya milletleri arasında eşit haklara sahip olmak ise, kuşkusuz, her kişiye, tabaka ve sosyal sınıfa övünç verir ve, itibar sağlar.

Sanız ki, burada sorun «ülkü» sözcüğünde ve bu sözcüğün yorumunda düğümlenmektedir. Örneğin, Milliyetçi Cephe iktidarını oluşturan partilerden birisinin ülkesü, uluslararası kapitalist ilişkiler ku-

rulması yoluyla egemen bir sınıfın yaratılmasıdır. Böylesi bir ölkü uğruna, yurdumuzu emperyalizmin peyki haline getirmiştir. Ve böyle bir sonuca ulaşma uğruna verdiği mücadelede «Türk Milliyetçiliği» adına vermiştir. Oysa, böyle bir tutumun ne milliyetçilikle ve ne de yurtseverlikle bir ilgisi vardır.

Yine milliyetçi cephe iktidarını oluşturan partilerden birinin ölküsü de Hun İmparatorluğunu ihya etmektir. Yani Sovyetler Birliği'ni, İran'ı ve Çin'i ortadan kaldıracak, onların yerine Türk İmparatorluğunu kuracak...!

Altında faşizmin ilke ve amaçları yatan bu görüşün de tartışmaya değer bir yönü olmadığı açıktır. Burada faşizmin ayrıntılarına girmiyoruz. Çağımızda faşizm, bölücülüğün, zulmün, sömürünün, işçi ve köylüyle birlikte tüm aydın ve emekçilere ilkel ve en canavarca bir düşmanlığın adıdır. Aslında amacı, ne Sovyetler Birliği'ni ortadan kaldırmak, ne Çin'i ne de İran'ı yoketmektir. Amacı sadece emperyalizmin, az gelişmiş ölkeler için alnyazısı haline getirmek isteği, sömürü sisteminin sürdürülmesidir. Amacı kitlelerin, düzen değişikliği doğrultusunda bilinçlenmesi önlemek, kitlelerde uyanan mücadele bilincini saptırmaktır. Böyle bir görüş ve düşünceye «Türk milliyetçiliği» adını verme girişimine ciddi bir gözle bakmak olanaksızdır.

### SONUÇ :

Cumhuriyetin ilk yılları, eğitim konusunda yapılan araştırmalar ve yabancı eğitim uzmanlarından alınan raporların incelenmesiyle geçti.

Gerçek anlamıyla milli bir eğitim sisteminin hayata geçirilmesi ise, Köy Enstitülerinin kurulmasıyla

başlar. Ne var ki, kısa bir süre sonra, halkın uyanabileceği endişesiyle paniğe kapılan günün politik iktidarları tarafından enstitüler kapatıldı.

Son çıkarılan Milli Eğitim Temel Kanunu tarihimizin açık pazar haline dönüştürülmesiyle, yabancı bir de eğitimi koşullandıran gereksinmelerle eğitim yasaları çoğunlukla birbirlerine ters düşmüştür. Bu sonuç ülkemizde emperyalist etkilerin ağır basması sonucu, siyasal iktidarların toplumumuza ve onun ekonomik kültürel ihtiyaçlarına yabancılaştmasından ve ülkemizin açık paazar haline dönüştürülmesiyle, yabancı bir ülkenin ileri karakolu durumuna düşürülmüş olmasından gelmektedir. Bununla beraber, Milli Eğitim Temel Kanununun siyasal iktidarlar tarafından söylenmeyen, açığa vurulmasından belki de endişe duyulan bazı gerekçeleri vardır.

Bunların başında;

1 — Ortak Pazar ülkelerine ihraç edilen işgücünü, kalifiye işgücü olarak gönderilmesinde yabancılara güvenmeleri gerekir.

2 — Üniversitelerin yeni bir statüye kavuşturulması zorunluluğu kaçınılmaz hale gelmiştir. Bütün baskılara rağmen üniversitelerde oluşan devrimci hava işbirlikçi siyasal iktidarı ürkütmüştür. Devlet kadrolarının yenileştirilmesi, eski halkçı kadroların yerine kendi sınıfsal çıkarlarına hizmet edecek kadroların yetiştirilip yerleştirilmesi girişimlerine koyulmuşlardır.

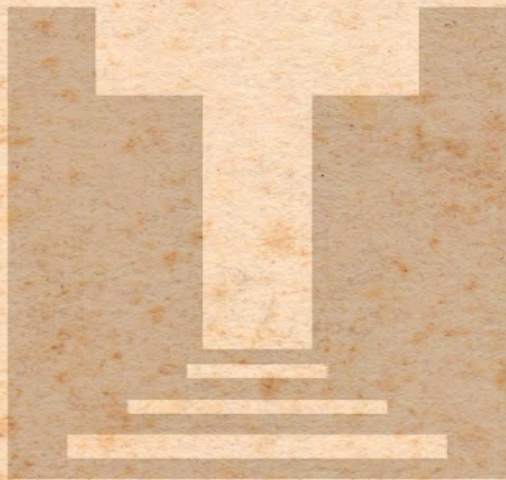
3 — Anayasa bilincinin giderek kitlesel düzeyde yaygınlaşması ve bunun sonucu olarak Anayasal bir düzen uğruna, ya da 1961 Anayasasının tanı ve eksiksiz uygulanması uğruna verilen mücadelenin yoğunlaşması vb. gibi gelişmeler, karşıt tedbirleri de bera-

berinde getiriyordu. Eğitim alanında Milli Eğitim Temel Kanunu, polisiye eylem alanında güvenlik kuvvetlerine yardımcı Ölkü Ocaklarının resmi hüviyetlere kavuşturulması hazırlıkları aynı günlere rastlar. Burada Mac Namara'nın şu sözlerini anımsayalım : «..... yapılan yardımlarda götüğümüz temel amaç, gerekli olduğu yerde, polis ve diğer güvenlik kuvvetleri ile birlikte ihtiyaç duyulan iç güvenliği sağlayacak yetenekte, yerli asker ve yarı-askeri güvenlik kuvvetlerine yardımcı güçlerin yetiştirilmesine yardımcı olmaktır.» (aynı yapıt, sayfa : 87)

Milli Eğitim Temel Kanununun gerekçeleri üzerinde ayrıntılara girdiğimiz zaman ayrı yönlerden gelen değişik amaçlı endişelerle karşılaşırız. 3. Beş yıllık plânı hatırlayanların ve bu plânı savunanların endişesi plân üzerinde toplanmaktadır. Ne var ki, yasada bu konuda sadece ciddiyetten uzak önlemlerle geçiştirilen meslek okulları vardır. Politikacılar, devlet kadrolarının yenilenmesi, yenileştirilmesi ve temsil ettikleri sınıflardan yana kadrolarla devlet dairelerinin işgal edilmesi peşindedirler. Bunlarla birlikte ve bunların yanında 3. bir endişe var ki, önemli olan da aslında budur : CIA'nın öncülünde, Ortadoğu bölgesinde uygulamasına girişilen «ayaklanma kuramı»nın geliştirilmesine katkıda bulunacak olan güvenlik kuvvetlerine yardımcı karanlık güçlerin oluşturulması endişesidir.

Milli Eğitim Temel Kanunu, böylesine gerekçe ve endişelerin baskısı ve etkisi altında faşizmin denendiği bir dönemde çıkarılmıştır. Anayasa'ya, insan haklarına ve çağdaş eğitim anlayışına ters düşen, eğitim bakımından ulusallıktan uzak ve çağdışı bir nitelik taşıyan bu yasanın değiştirilmesi ulusal eğitimimiz açısından zorunludur.





TÜSTAV

HALKEVLERİ BASIMEVİ - ANK.